

ТОШКЕНТ ОҚШОҒЛИ

ШАҲАР ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ГАЗЕТАСИ

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган № 23 (9.673) 2002 йил 25 февраль, душанба Сотувда эркин нархда

XXI асрда

Барча манбалардан олинган сўнги хабарлар

Мамлакатимизда

● ИЛГАРИ ХАБАР КИЛИНГАНДЕК, 21 ФЕВРАЛЬ КУНИ ТЕРМИЗДА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ БЎЛИБ ЎТДИ. Унда ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ НУТҚ СЎЗЛАДИ.

СЕССИЯДА ТАШКИЛИЙ МАСАЛА КЎРИЛДИ. БАХТИЁР ОЛИМЖОНОВ БОШҚА ИШГА ЎТГАНЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ВИЛОЯТ ҲОКИМИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД КИЛИНДИ.

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ТАВСИЯСИГА БИНОАН САРМОСИЁ ТУМАНИ ҲОКИМИ ВАЗИФАСИДА ИШЛАБ КЕЛАЁТГАН ТОШМИРЗО ҚОДИРОВ ВИЛОЯТ ҲОКИМИ ЭТИБ ТАСДИҚЛАНДИ.

ШУ КУНИ МАМЛАКАТИМИЗ РАҲБАРИ ВАТАНИМИЗНИНГ ЖАНУБИЙ САРҲАДЛАРИНИ КЎРИҚЛАЁТГАН ЧЕГАРАЧИЛАРИНИНГ ЯШАШ ВА ХИЗМАТ ШАРОИТИ БИЛАН ТАНИШДИ.

● Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов номига Қурбон ҳайити муносабати билан жаҳондаги давлат ва ҳукумат раҳбарларидан самимий дил сўзлари изхор этилган кутловлар келмоқда.

● Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш мажмуи мажлисига Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2002 йилда ислохотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган мажлиси қарорларини ҳамда Президент Ислам Каримов нутқида белгиланган дастурий вазифаларни бажариш борасидаги чора-тадбирлар муҳокама этилди.

● Тошкентда Япония ҳукуматининг кичик кўламдаги лойиҳаларга бегараз ёрдам кўрсатиш йўли бўйича шартнома-грантларини имзолаш маросими бўлди. У мамлакатимизда таълим ва соғлиқни сақлаш тармоқларини ривожлантиришга кўмаклашиш борасидаги яна бир қадам бўлиб, шартнома-грантларнинг умумий қиймати 630 минг АҚШ долларидан зиёда ташкил этади.

● Ўзбекистон Республикаси «Маҳалла» хайрия жамғармасининг конференцияси бўлиб ўтди. Унда «Маҳалла» жамғармаси Тошкент шаҳар бўлимининг раиси бўлиб ишлаган Аъзам Гадоибоев Ўзбекистон Республикаси «Маҳалла» хайрия жамғармаси бошқарувининг раиси этиб сайланди.

● Маргилонда «Ташаббус-2002» шаҳар кўрик-танловини бўлиб ўтди. Унда ўз сафларига мингдан зиёд халқ усталарини бирлаштирган ҳунармандлар уюшмасининг шаҳар бўлими фаолият кўрсатди.

● «БАТ Ўзбекистон» кўшма корхонаси қошида бир неча йилдан бери фаолият кўрсатаётган журналистлар клубининг бу гаги йиғилиши кўшма корхонанин 2001 йилги фаолияти яқунларига бағишланди.

● Бугун Ўзбек Миллий академик драма театрида Ҳамид Олимжон номидаги Самарқанд Давлат музыкали драма театри мамлакат театрининг энг яхши сахна асарлари танлови доирасида драматург Б.Исломовнинг «Бехудий» спектакли намойиш этилди.

● Ўртага Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида Болалар адабиети кенгашининг анъанавий йиғилиши бўлди. Унда ўтган йили яратилган болалар адабиётига оид асарлар хусусида сўз борди.

Жаҳонда

● Жорий йилда Ўзбекистон Республикаси Америка Қўшма Штатларидан 161,8 миллион доллар ҳақмида ёрдам олади. АҚШ Давлат котибининг ёрдамчиси Элизабет Жонс ана шундай деди. Ўтган йили бу рақам 55,9 миллион АҚШ долларини ташкил этган эди.

● Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, «Ўзэкспомарказ» республика савдо-кўرғазма маркази ташқи савдонинг ривожлантириш бўйича Япония ташқи иқтисоди (VETRO) кўмагида Ўзбекистоннинг озиқ-овқат ва ичимлик маҳсулотлари 27-халқаро кўрғазмасига кизгин таррадул кўрмоқда. Ушбу кўрғазма яқин вақт ичида Японияда ўтказилади.

● Россия Федерациясини Фаёқулдада вазиятлар вазири Сергей Шайгу бундан буён ядро ва радиация хавфсизлиги федерал назорати, шунингдек тоғ ҳамда сановат федерал назорати масалаларини ҳам олиб боради.

● Кечда Кишинёвдаги марказий майдонда «Коммунистик ҳукмронликка қаршимиз» шiori остида митинг бўлиб ўтди. Унда муҳолифатдаги 50 мингга яқин киши иштирок этди. Митинг қатнашчилари ҳукуматнинг истефогоа чиқишини ва мuddатидан илгари парламент сайловларини ўтказишни талаб қилдилар.

● Эронга ташриф билан Афғонистон Муваққат ҳукуматининг раҳбари Ҳамид Карзай Эрон Президенти Муҳаммад Хотамий билан музокаралар олиб борди. У Эрон диний раҳнамоси Оятулло Хоменеи билан ҳам учрашди.

● Афғонистон Муваққат ҳукуматининг раҳбари Ҳамид Карзай АҚШни дала қўмондонларининг унинг ўзи ва унинг ҳукумати Афғонистонни бошқараётганлигини тушунишга мажбур этишга даъват қилди.

● Исроил армияси Ёсир Арофатнинг Рамаллоҳдаги қароргоҳидан танкларини олиб чиқа бошлади. Фаластин мухториятининг раисига ушбу бундан тарқ этишга рухсат этилди. Тель-Авивда кечда ана шундай қарор қабул қилинди.

● Жанубий Сахалиндан кўкча парвоз қилган «Ту-154» самолёти авария ҳолати боисидан кечда Красноярскга келиб қўнди. Ҳеч ким жароҳат олмади.

● Ингушетияда ушбу республиканин Чеченистон билан чегарадош бўлган жойларда қатор террорчилик ҳаракатларини содир этишга тайёрланаётган жиноятчилар қуролсизланрилди. Ўтган йили Осетия ва Ингушетия чегараларида содир бўлган портлашларда ана шу кимсалар қатнашган деган тахминлар бор.

● Миланда ўтказилган митингга 40 мингга яқин киши чиқди. Улар Сильвио Берлусконни ҳукумати сиёсатига ва «Тога кўлар» акциркорулцияси операциясининг 10 йиллигини нишонлашга норозиликларини билдирдилар.

● Солт-Лейк-Сити шаҳридаги қишки Олимпиада уйинларининг ёпилиш кўни спорт бозорлари ва Америка полицияси ўртасидаги тўқнашувларсиз ўтмади. 2 мингдан зиёд киши тартиб посбоналарга қарата тошлар ва бўшаган шиша идишларни улоқтирдилар.

● Британия шимоли ва Шотландияга ёпирилиб келган қучли қор ва бўронлар автомобил йўлларида парокандаликни келтириб чиқарди. Бир киши ҳалок бўлди ва 15 киши жароҳатланди. Тоғли ҳудудларда 16 ҳайдовчи қолиб кетди, ўнлаб уйлар чироксиз қолди.

ПОЙТАХТНИНГ БИР КҮНИ

Янгиликлар, воқеалар

Пойтахтимиздаги 1-босмахонада ўз касбига ихлос қўйган матбаачилар меҳнат қилишди. СУРАТДА: босмахона илгор ишчиларидан — операторлар Ирина Гончарова ва Бахтишод Эсонов.

Ташаббускорлик ва тадбиркорлик — муваффақиятлар гарови

Тошкент шаҳар ҳокимлигида пойтахтни 2001 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари, иқтисодий ислохотларнинг боришини баҳолаш ҳамда 2002 йилда ислохотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган фаоллар йиғилиши бўлиб ўтди. Илгиларини Тошкент шаҳар ҳокими Рустам Шойабдурахмонов бошқарди.

Кун тартибидаги асосий масала юзасидан Тошкент шаҳар ҳокими ўринбосари — Иқтисодий ва статистика бош бошқармаси бошлиғи Нодир Хонов маъруза қилди.

Хусусан, Президент Ислам Каримовнинг Вазирлар Маҳкамасининг йил яқунларига бағишланган мажлисида сўзлаган нутқида келиб чиққан ҳолда маърузачи ўтган даврдаги макрорикносни баҳардорлик, иқтисодийдаги ўсиш кўрсаткичларини кичкина таърифлаб, асосий эътиборни бажарилган ишларнинг ҳар томонлама танқидий таҳлиliga қарати ҳамда хали камчиликларни мавжуд бўлган соҳаларга алоҳида тўхталиб ўтди.

Йиғилишда таъкидлаб ўтилганидек, 2001 йилда нафрат мустиқиллигининг биринчи йилларидан бошланган ислохотларнинг мантаний давомини, балки шу билан бирга 10 йил давомидида уларнинг изчил амалга оширишда асосий ва муҳим босқичи ҳам ҳисобланади.

Биринчи галда бундай ижобий кўрсаткичлар ички ялли маҳсулот ҳажмининг юқорилашида сезиларли бўлди. 2001 йилда ялли ички маҳсулот — 4,1 фоз, сановат ишлаб чиқариши — 12,1 фоз, халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариши — 6,5 фозга кўнлайди. Уси суръати чакана савдо айланмасида 5 фозга, аҳолига қундалик хизмат кўрсатишида 15,7 фозга ошди. 2001 йилда давлат даромдлари белгиланган истиқбол кўрсаткичларидан 2,1 миллиард сўмга ошди.

Бу эса ўз навбатида асосий молиявий тўловларнинг вақтида бажарилишини таъминлади. Жумладан, кам таъминланган 15,9 мингдан ортиқ оилаларга 276,8 миллион сўм миқдорда ижтимоий ёрдам кўрсатилди. Шунингдек, 230,6 миллиард сўмлик қопловчи мuddати ўтган қарзлари 7,5 миллиард сўмни ташкил этган.

2001 йилда яқунларига кўра пул тизимини ҳам анча мустаҳкамлади, қасб режасини қирим қисми 105,5 фозга бажарилди.

Шу билан бирга умумий ижобий кўрсаткичлар қаторида айрим соҳаларда белгиланган вазифаларнинг таркибий ўзгаришлар ва ислохотлар жараёнига нисбатан мувофиқлиги эришилди.

Хусусан, 93 та сановат корхонасида (бу эса уларнинг 25,3 фозини ташкил қилди) 20,2 миллиард сўмлик маҳсулотлар кам ишлаб чиқарилди. Истеъмол молларини ишлаб чиқариш ҳажми 61 та корхона бўйича 18,8 миллиард сўмга камайди. Ишлаб чиқариш ҳажмининг пасайиши оқибатида бюджетга 5,9 миллиард сўмга яқин даромад тўшмади, ишчиларнинг сони 0,2 минггага камайди.

Хисобот даврида маҳаллийлаштириш дастури мажбуриятлари ҳам тўлиқ бажарилмади. Етарли имкониятлар бўлгани ҳолда «Ўз-Эллас» кўшма корхонаси, «Реле ва автоматика» хисадорлик жамиятига қунда тутилган вазифаларга умуман қиришилмади.

Давлат дастурида белгиланган вазифаларнинг бажарилмаслигига қорхона раҳбарларининг ҳам ашё етказиб беришга шартномалар тузишга эътиборсизлиги билан бирга жойлардаги ҳокимият органларининг бу масалага етарли даражада эътибор қаратмаётганлиги сабаб бўлмоқда.

2001 йилда олдинги кўрсаткичларга нисбатан ташқи иқтисодий айланма ҳажмининг пасайиши ҳам юзага келди, жумладан 27,0 миллион АҚШ доллари ҳақмида кам маҳсулот ва хизматлар экспорт қилинди. Ташқи иқтисодий фаолият билан шуғулланаётган корхоналар сони эса 19 тага қисқарди.

Шаҳар иқтисодиётига хорижий инвестицияларни жалб қилиш масаласи ҳам изчил ечимини топмаган. Бу ишларнинг суст олиб борилаётганига умумий ҳажмдаги инвестицияларнинг фақат 1,8 фозини тўғридан-тўғри инвестициялар ҳиссасига тўғри келиши далолат бўла олади.

Бозор ислохотлари жараёнига салбий таъсир кўрсатувчи омиллар қаторида иқтисодийнинг реал сектори корхоналарининг оғир молиявий аҳоли ва тўловсизлик қобилияти сақланиб қолмоқда.

2002 йилнинг 1 январь ҳолатига 2304 корхона ва ташкилотнинг дебитор қарзи 125,9 миллиард сўмни, 2588 корхонанин кредитур қарзлари — 189,7 миллиард сўмни, 71 та корхонанин мuddати ўтган қарзлари 7,5 миллиард сўмни ташкил этган.

Иқтисодийнинг асосини ташкил этишга йўналтирилган хусусий секторнинг ривожланиши таҳлили борасида ўтган йилда ялли ички маҳсулот ҳажмида урта ва кичик бизнеснинг улushi 45,1 фозини ташкил қилгани ижобий баҳоланиб, шу билан бир қаторда бу соҳадagi муаммолар устида ҳам тўхталиб ўтилди. Хусусан, тадбиркорларнинг кредит ва хом ашё ресурсларига эҳтиёжи ҳамон муаммо бўлиб қолаётгани, уларни ҳужуқий ҳимоя қилиш масаласи ўз ечимини ҳануз топмагани таъкидлаб ўтилди.

Фаоллар йиғилишида табиий ресурслардан самарали фойдаланиш бўйича чора-тадбирлар ҳақида алоҳида тўхталиб ўтилди, хусусан табиий газ ва ичимлик сувининг ишлатилишида исрофгарчилик ва назоратсиз фойдаланиш ҳолатлари устида сўз юритилди. Шунингдек, бу камчиликларни бартараф этишда, мавжуд муаммоларнинг аниқ этилишида самарали чоралардан бири бўлиши ҳисобга олиш ускуналари ўрнатилиш бўйича дастурий бўйича раҳбарларнинг ўрни тўлиқ таъкидланди.

Ўшбу кўрик-танловнинг Тошкент шаҳар босқичи бўйича голиблигига Юнусобод тумани сазовор бўлди.

● ТОШКЕНТ электротехника ва алоқа институти қошидаги академик лицейда «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ташаббуси билан бўлиб ўтган семинар «Камолот» — ёшларнинг чинакам сунъи ва таъчи бўлисин» деб номланди.

● ШАХРИМИЗДА Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирилик ташаббуси билан пойтахт мактабларида кўп йиллар ёш авлодга таълим берган фахрий ўқитувчилар иштирокида Қарияларни қадрлаш йилига бағишланган хайрия тадбири ўтказилди.

ҚИСҚА

● ХАЛҚАРО ЭКОСАН жамғармасида «Табиий ресурслардан оқилона фойдаланишда жамоатчиликнинг роли» мавзусида ташкиллаштирилган кўрик-танловнинг яқуний босқичи ўтказилди. Ушбу кўрик-танловнинг Тошкент шаҳар босқичи бўйича голиблигига Юнусобод тумани сазовор бўлди.

● ШАХРИМИЗДА Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирилик ташаббуси билан пойтахт мактабларида кўп йиллар ёш авлодга таълим берган фахрий ўқитувчилар иштирокида Қарияларни қадрлаш йилига бағишланган хайрия тадбири ўтказилди.

● ШУНИНГДЕК, Тошкент тўқимачилик ва энгил сановат институтида мазкур илм масканининг 300 нафар фахрий педагоглари иштирокида бўлиб ўтган тадбир ҳам Қарияларни қадрлаш йили муносабати билан ташкиллаштирилди.

● МАҲАЛЛА аҳолига бепул юридик хизмат кўрсатиш мақсадида Собир Раҳимов туманидаги Беҳруний номи маҳаллада адвокатлар хонаси ташкил этилди. Тез кўнларда туманининг бошқа маҳаллаларида ҳам адвокатлар хонаси фаолият бошлайди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ

Тезкор тиббий ёрдам хизматининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида

Вазирлар Маҳкамаси қайд этадики, соғлиқни сақлашни ислоҳ қилиш, республикада кечиктириб бўлмайдиган тиббий ёрдам тизимини шакллантириш юзасидан кўрилатган чора-тадбирларга қарамай, тезкор тиббий ёрдам хизматини ташкил этиш ва унинг фаолияти масалаларига айниқса Тошкент шаҳрида етарлича эътибор берилмапти.

Тошкент шаҳри тезкор тиббий ёрдам станцияси, унинг туман бўлиналари ихтисослаштирилган автотранспорт билан етарли миқдорда таъминланмаган, замонавий алоқа воситаларига эга эмас. Тезкор тиббий ёрдамнинг кўплаб ихтисослаштирилган бригадалари замонавий тиббий ускуналар, зарур доридармонлар билан таъминланмаган. Бир қанча вилоятларда кейинги йилларда ихтисослаштирилган автотранспорт паркни янгиланмади. Буларнинг барчаси аҳолига кўрсатилаётган биринчи шоишлиқ тиббий ёрдам тезкорлиги ва сифатига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Аҳолига биринчи тиббий ёрдам кўрсатишнинг сифат даражасини ва тезкорлигини ошириш, тезкор тиббий ёрдам хизматининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, чет эл инвестицияларини ушбу соҳага кенг жалб этиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Ф.Ф.Назирова тезкор тиббий ёрдам хизматларини махсус автотранспорт ва алоқа воситалари билан жиҳозлаш масалаларини хал этишда етарлича фаолият кўрсатмаётганлиги кўрсатиб ўтилсин. У тезкор тиббий ёрдамнинг замонавий талабларга мувофиқ ташкил этилиши, жиҳозланиши ва ривожлантирилишининг аҳоли учун шахсан жавобгар эканлиги тўғрисида оғохлантирилсин.

2. Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастурига мувофиқ Тошкент шаҳридаги Тез тиббий ёрдам республика марказидан ҳамда унинг барча вилоятлардаги ва Қорақалпоғистон Республикасидаги филиалларидан, марказий туман ва маҳалла касалхоналаридаги 167 тез тиббий ёрдам бўлиmlаридан иборат замонавий ташқи ускуналар ва тиббий ускуналар билан жиҳозланган, сифат жиҳатидан янги тез тиббий ёрдам хизмати республикада амалда ташкил этилганлиги, олий тоифали тиббий тахсилдорлари тайёрлаш тизимини ташкил этилганлиги маълумот учун қабул қилинсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Тошкент шаҳар ҳокимлиги билан биргаликда 2002 йилда тезкор тиббий ёрдам станцияси ихтисослаштирилган автотранспорт ва радиотелефон алоқаси учун техник ускуналар билан жиҳозланишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Ички ишлар вазирлиги билан биргаликда Тошкент шаҳар, Марказ-4 мавзеси, 17-а уйда жойлашган «03» марказий диспетчерлик хизмати қисман эғаллаб турган бинонини Тошкент шаҳар тезкор тиббий ёрдам станцияси балансига тўлиқ ўтказиш мақсадини бир ҳафта мuddатда кўриб чиқсин ва белгиланган тартибда хал этисин.

Тошкент шаҳар тезкор тиббий ёрдам станциясининг кичик станциялари учун алоҳида биналар ажратсин; Тошкент шаҳар тезкор тиббий ёрдам станцияси хузурида Тошкент шаҳар ҳокимлигига қарашли автобазаларни қайта ташкил этиш йўли билан санитария автоматиналари учун автобаза ташкил этсин.

7. Ўзбекистон Республикаси Макрорикносиёдиёт ва статистика вазирлиги Молия вазирлиги билан биргаликда Тошкент шаҳар тезкор тиббий ёрдам станциялари ва кичик станциялари эғаллаб турган биналарни реконструкция қилиш ва мукаммал таъмирлаш учун 2003 йилга капитал қўйилmalar зарур лимитларини ва бюджет маблағларини назарда тутсин.

8. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосарлари Р.С.Азимов ва Ҳ.С.Каримов таъминотига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

Тошкент шаҳри, 2002 йил 21 февраль.

И. КАРИМОВ

Қурбон ҳайити файзли ўтди

Ўтган жумадан бошлаб уч кун мобайнида юртимиз ва шаҳримизда ҳам меҳр-муруват, оқибат ва поклик рамзи ҳисобланмиш Қурбон ҳайити байрами файз-тароват ила нишонланди. Миллий оdatимизга кўра келинларимиз эрта тонгданок кўчаларни чинни чирокдек сулувиб тозалашди. Кишилар эса кўнгилларида яхши ниятлар билан Ҳайит намозини ўқиш учун жоме масжидларига йўл олишди.

Ҳар доимгидек бу гал ҳам шаҳримиздаги «Тилла шайх» жоме масжидига жуда кўплаб мўмин-муслмонлар ҳайит намозини адо этиш учун йиғилишди.

Ҳайит намозидан аввал «Тилла шайх» жоме масжидининг имом хатиби Каримуллохон Иномов мавзиза қилиб, бугунги кунда истиқлол шарофати билан эришилган ютуқларимиз, юртимизда кўплаб масжид мадрасалар жойларда маънавиятимиз, кадрларимизнинг мустаҳкамлаш йўлида фаолият кўрсатаётгани, илмомнинг бешички аркони бўлиш ҳам амалларини адо этишга кенг йўл очилганлигини таъкидлаб ўтди. Шунингдек, қурбонлиқнинг қандай амал эканлиги, шу ният билан сўйилган ҳайитнинг гушти қимиларга тарқатилиши жоме эканлиги тушунириб ўтилди. Қарияларни, но-

гиронларни, хаста ётган кишиларни ҳайит кўнларида бориб кўриш, уларнинг дуосини олиш энг улуг савоблардан эканлиги айитлиди. Юртбошимиз, халқимизга Ўзбекистон муслмонлари идорасининг раиси муфтий Абдурашид қори Баҳромовнинг Маккаи Муқаррамдан йўлланган табрик ва миннатдорлик мактуби ўқиб эшиттирилди.

Ҳайит намози ўқиб бўлингач, мустақил юртимизда тинчлик, фаровонлиқнинг бардавом бўлишини Яратгандан тиланган ҳолда дуолар қилинди, мўмин-муслмонлар бир-бирларини кутлашди. Ҳайит намозига ташриф буюрган христиан дини вакиллари барчамизнинг

инсонийлик шарафини сақлашимиз энг муҳим вазифамиз эканлигини таъкидлаб ўттиди.

Қурбон ҳайити кўни шаҳримизда фаолият кўрсатаётган элчиқоналар ҳодимлари, элчиларнинг рафиқаларни янги келин тушган хонадонларда бўлиб келин салом маросими билан танишишди. Табаруқ қариялар, беморлар, ёрдамга муҳтож кишиларнинг ҳолидан хабар олишди. (Ўз мурбаимиз).

СУРАТЛАРДА: Қурбон ҳайити шодийналаридан лаҳзалар. Тохир Нигматуллин олган суратлар.

Мамлакатимизда истиқлол туфайли фанимиздаги илмий-техникавий ривожланиш янги босқичга кўтарилди. Долзарб мавзуларда илмий изланишлар олиб бораётган

Шуни айтиш керакки, аксарият хоризж маҳсулотларини солиштирганда углевод ва витамин сақламлари бўйича уларнинг кўрсаткичи анча пастлигини билиш мумкин.

Камолотга етаклаган орзулар

Хар йилги Президент стипендиатларини том маънода иқтидор ва салоҳият эгалари дейиш мумкин. Бу йилги Президент Давлат стипендиатлари орасида Агрорасаноат мажмуаси йўналиши бўйича танлов ғолиби, Тошкент кимё-технология институтининг аспиранти Қамар Серкаев ҳам бор.

Қарши муҳандислик иқтисодиёт институтининг «Муҳандис-технолог» ихтисослиги бўйича имтиёзли диплом билан битирган Қ.Серкаев Тошкент кимё-технология институтининг «Ёглар, эфир мойлари ва атир-упа маҳсулотлари технологияси» мутахассислиги бўйича аспирантурасига қабул қилинди.

Айни кунларда тинмай ўқиш, изланишда бўлган Қ.Серкаев «Ўсимлик мойларини рафинация қилиш жараёнини такомиллаштириш» мавзусида номзодлик диссертацияси устида илмий иш олиб бормоқда.

— Республикаимиз мустақилликка эришгандан сўнг ўзимизда етиштирилмаган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг витаминга бойлигини ҳисобга олиб, уни қайта ишлаб, истеъмол даражасини оширишга аҳолида эътибор қаратилди, — дейди Қамар Серкаев. Ҳатто жаҳон талаблари даражасидаги маҳсулотга айлантириб, экспорт қилиш масаласи кун тартибига қўйилди.

Она шахрим, кўркам Тошкент! Сен ҳақингда ҳар қанча ардоқли сўзлар айтсак оз. Бир жонқур фарзандинг сифатида анчадан бери дилим тубида сақлаб қолаётган баъзи қарашларимни бугун очкирайди, рўйи-рост айтишга жазм этаялман.

Гўзал ва обод шахрим, Шарқда машъал Тошкентим! Сен айниқса Мустақиллик йилларида таниб бўлмас даражада ўзгариб кетдинг. Бугун бу фикрни нафақат биз, ҳатто хоризжликлар ҳам эътироф этишмоқда. Бу эътирофдан қувонмай, фахрланмай бўладими. Равон ва чароғон йўлларинг, дилтортар сўлим сайилгоҳларингиз кезган, замонавий улкан кўприкларингиздан ўтган, мухташам иморатларингиздан завқ олган киши буни қалбдан ҳис этади.

Ахир қувонмай бўладими? Ўтган ўн йил ичида ҳудудингда 5438,3 минг квадрат метр уй-жой фойдаланишга топширилганлигини бугун гурур билан айтмай бўладими... Қўли гул қурувчиларнинг шижоат-

лиф этди. Мен кирган хонада бир-иккита яқин дўстлари ва шу уйга янги кўчиб келган кўни-қўшинилар йиғилишган экан. Сўхбат қизигандан қизиди, уй эгасини мувораққод этишди, охири гап қурувчиларга келиб тақалди. Шунда биттаси норози кайфиятда янги уйдаги камчиликлар ҳақида гапириб қолди.

— Ҳар қанча мақтамайлик барибир ҳали ҳам «Мендан кетгунча, эгаси етгунча» қабилида ишлайдиган қурувчилар ҳам бор. Мана шу кўчиб кирган уйимизни ҳам у ер бу ерни ямагунча уч ой вақт ўтди».

Унинг гапини ёнидаги одам илиб кетди: «Баъзида уйлаб қоламан, негадир лойиҳада бошқача қурилган бошқачароқ бўлиб қолади. Гулгоҳлар ҳам дид билан ёпиштирилмаган, айрим жойлари кўчиб турибди. Албатта, уй фойдаланишга топширилаётганда хонадон эгаларини ҳам қабул қилувчи комиссия таркибига киритиш зарур деб ўйлайман».

Тўғриси, уларнинг қурувчилар ҳақида айтган гаплари кўнгилнинг ранжитган бўлсада, лекин тан оладиган аниқ гаплар эди. Чекиш баҳо-

Мулоҳаза Тез ва саз қурилсин

ли меҳнатлари туфайли мухташам биналар, жаҳон андозалари даражасидаги йул ва кўприклар, янги мавзелар қад ростлаганиничи? Қанча қанча бахтли оилалар шинам ва қулай хонадон сохиблари бўлишди. Шундай экан ҳозирги пайтда шахримизда оилаларни уй-жой билан таъминлаш масаласи деярли ўз ечимини топди дейишга ҳақимиз борми? Бор, албатта.

Халқимизда «Ўз уйим — ўлан тушагим» деган ажойиб бир нақл бор. Ишдан хоризб боргандан дам олиб яйрайдиган, оила даврасида жамулжам ўтирадиган, меҳмон келганда дастурхон ёзиб бор-бундингни қўядиган азиз гўша — бошпананг бўлганига нима етсин. Айниқса, у замонавий, шу билан бирга шарқона урф-одатларимизга мослаб қурилган бўлса, барча қулайликлардан кўнглинг тўлса, дилинг, албатта яйрайди, ишда ҳам унум бўлади. Шундай кезларда беихтиёр касб маҳорати одамларга муҳаббатти, қалб хароратию толмас қўли билан кўп қаватли турар жойлар бунёд этаятди, сенинг чиройингга чирой, оилалар қувончига шодлик қўшаётган қурувчилар меҳнатига тасанноҳан айтасан. Сен ана шундай кўркам уйлар ва ҳиммати баланд бунёдкорлар маконисан, азиз пойтахтим!

Таърифи йўқ шахримизда ҳар йили Наврўз, Мустақиллик, Янги йил байрамлари арафасида қўлпал уй-жойлар фойдаланишга топширилиши анъананага айланиб, хонадон эгалари қўшалоқ байрамларни шоду хуррам нишонлашади. Янги уйларда ёнган чироклар оила аъзолари дилга ёруғлик, илқиклик олиб киради. Ва шунда, шубҳасиз, бунёдкорлар шаънига ҳам яхши тилаклар айтади.

Лекин «Гуруч қурмакис бўлмайди» деганларидек, баъзида шовшиб-пишиб фойдаланишга топширилаётган, хонадон эгаларининг эътирозига сабаб бўлаётган уйларнинг ҳам борлигидан ҳам кўз юмиб бўлмайди.

— Бир танишим шахарнинг марказида қурилган янги уйлардан бирига кўчиб ўтди, — дейди пойтахтимиздаги қурилиш ташкилотларидан бирида ишловчи бунёдкор Зафар Тоҳиров. — Яқин бўлиб кетганлигимиз боис мени ҳам уй тўйига так-

насида айвонга қикдим, дераза рама-ларига разм солдим, қурувчи эканлигини боис ҳам у ердаги камчиликларни тезда илғаб олдим. Кўнглимда қандайдир ғашлик пайдо бўлди. Ушбу уй қурилишида қатнашган пардозловчи ҳамкасбларимдан ранжидим. Чунки қурилиш ашёларининг сифати яхшилиги кўриниб турибди, фақат пардозчилардан озгина маҳорат, кунт талаб қилинганда, холос. Ахир бизнинг асосий мақсадимиз бугуннинг талабига жавоб берадиган, одамлар яйраб яшаيدиган уй-жойларни сифатли қилиб қуриш, ўз меҳнатимиз билан эл-юрт олқишини олиш-ку. Наҳотки, улар шуни тушунишмасми? Айни дамда уларга қарата шундай дегим келди. Келинг, бунёдкор дўстлар, касбимизни эъозлаб, бор маҳоратимизни сифатли уйлар қуришга сарфлайликки, шарафли номимизга доғ тушмасин.

Шу ўринда яна бир мулоҳаза. У мени кўп уйлантиради. Бу янги уйга кўчиб кирган баъзи оилалар ўзбошимчилик билан ўз хонадонларини таъмирлашларидир. Шунда кўз ўнгимизда бирин-кетин фойдаланишга топширилган уйлар ўтди. Шахримизнинг Ойбек кўчасида ўтган йилларда бири-биридан гўзал 6 та 9 қаватли уйлар «Ўзуйжоймажгарма-банк» бююртмасига асосан бунёд этилди. Ҳар бири 16 хонадонга мўлжалланган уйларнинг эгалари қурувчилардан миннатдорчилик билан қалитларни қабул қилиб олишди. Лекин шуниси ажабланишликки, бири-ики ой ўтар-ўтмас уйларнинг атрофини хонадонлардан чиққан турли ахлат уюмлари, қурилиш чиндиқлари босиб кетди. Сабаби, хонадон эгалари уй ичини қайта таъмирлашни бошлаб юборишди. Нима учун? Баъзи хонадон сохиблари «Пардозчи бизга ёқмади» дейишса, баъзилари «Энг сўнги урфада таъмирлашмиз», дея жавоб беришди. Лекин бу исрофгарчиликнинг ўзигина эмасми. Негаки, хонадон деворларига ёпиштирилган гулгоҳозлар кўчирилди, баъзиларида ашиқ ва ромлар ҳам олиб ташланди, усталарга баали-е, баъзи хонадон деворларини ҳам яримгача олиб ташлашди, нима эмиш «арк» қилармиш. Яхшиям хонадон ичига гараж ўрнатилиши имконияти йўқ, бўлмаса буни ҳам қилишарди.

сўхбатлашганимизда у шундай гап-ларни айтди, бу албатта бизга жуда маъқул бўлди.

— Ушбу уйларда яшовчиларнинг тақлифлари, фикр-мулоҳазаларини инобатга олган ҳолда, — деди у, — хонадонлар ички пардозсиз уй эгаларига топширилмоқда. Бунда икки томонлама фойдали бўлади. Биринчидан ҳар бир хонадон эгаси ўз имкониятдан, талабидан, дидидан келиб чиқиб, хоналарни таъмирлайди. Иккинчидан эса биз ҳам қурилиш материаллари исрофгарчилигига йўл қўймаймиз ва вақтдан ютаемиз.

Янги уйларга кўчиб келаётган хонадон эгаларидан бир нечаси билан сўхбатлашганимизда бу усулни маъқул топишди. «Биз учун энг муҳими, уйларимизнинг мустаҳкамлиги, бугунги куннинг барча талабларига жавоб беришидир. Ички пардоз ишларини ҳар бир хонадон аъзолари ўз талабларига кўра бажариш бу имкониятга яраша қулай ва фойдалидир. Фақат у уйнинг ҳолатига, кўни-қўшиниларга зарар етказилмаган ҳолда амалга оширилиши керак» дейишди.

Шу борада бизда ҳам бир фикр туғилди. Шахримизда замонавий ҳамда шарқона усулда қурилатган турар жой биналарининг лойиҳачи ва меъморлари, қурувчи ва пардозловчилик иқлимимизга, пойтахтимизга мос уйлар бунёд этишда, аввало одамлар фикр-мулоҳазаларидан ҳулоса чиқариб, тақлиф ва талаблардан келиб чиқиб меҳнат қилишса назаримизда бу икки томонлама фойдали бўларди. Ана шунда уйлар обод, кўнглилар эса шод бўлиши, шубҳасиз.

Янги асрининг биринчи йилида пойтахтимизда умумий майдони 257,5 минг квадрат метрни ташкил этган турар жой биналари фойдаланишга топширилди. Қатор мавзелар янги уйлар, бахтли хонадонлар билан янада кўркاملанди. 2002 йилда эса яна ўнлаб оилаларга янги уй қувончидан топиш насиб этди. Чунки бунёдкорларнинг меҳнати авжда, қурилиш майдонларида иш қизиган. Лекин ис-тагимиз битта: қурилган уйлардан қурувчининг ҳам, яшовчининг ҳам кўнгли тўлсин. Тез ва саз қурилсин. Пойтахт жомолига мос, ҳамшаҳарларининг талабига хос бўлсин. Бу бугунги кунимизнинг талаби.

Шарифа ИЛЁСОВА

ВАЗИРС Ва МИЖОЗ

Тадбиркорларга кредит бериш ва уларни молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш бўйича муайян ишларни шахар мувофиқлаштириш кенгашининг тегишли ишчи гуруҳи амалга оширмоқда.

изки, йил якунларига кўра Тошкент шаҳридаги кичик ва ўрта бизнес корхоналари томонидан 21,1 миллиард сўмлик маҳсулотлар ишлаб чиқарилди, 5459 та янги иш ўринлари ташкил этилди.

ривожлантириш мақсадида шахар мувофиқлаштирувчи кенгашининг ишчи гуруҳи узоқ муддатли кредитлар ҳиссасини ошириш юзасидан чора-тадбирларни белгилади. Ҳозирги вақтда тадбиркорларда

Ўтган йил якунлари бўйича пойтахт тижорат банклари томонидан кичик ва ўрта бизнес субъектлари учун ажратилган кредитлар кредит қўйилмалари умумий ҳажмининг 13,7 фоизини ташкил этди. Айниқса, ишлаб чиқариш соҳаси энг катта молиявий мададга эга бўлди. Ажратилган кредитларнинг 33,4 фоиз хизмат кўрсатиш соҳасига йўналтирилди, 19 фоизи эса бошқа тармоқларга берилди.

Уринли савол туғилади — молиявий кўмак ниманинг ҳисобига кўрсатилди? Албатта, биринчи навбатда банкларнинг ўз маблағлари ҳисобига 99,3 фоиз кредит ажратилди. Умумий кўмак миқдорининг 0,35 фоизини эса Бизнес-фонд ва аҳоли бандлигига кўмаклашиш жамғармасининг мадади ташкил этди.

Ажратилган кредитлар амалдаги корхоналарнинг ривожланиши ва янгиларининг ташкил этилишига имкон яратди. Шуни таъкидлаш жо-

бюджетдан ташқари фондлар ҳисобига бошланғич сармояни шакллантириш учун кредитларни олиш учун кўпроқ имкониятлар пайдо бўлди. Унинг устунликлари шак-шубҳасиздир. Зеро, тадбиркор энди бир вақтнинг ўзида бир нечта кредит турларидан фойдаланиши мумкин.

Банклар ходимлари товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси, Бизнес-фонд вакиллари билан ҳамкорликда кичик ва ўрта бизнес корхоналари учун бир қатор семинарлар ўтказилди, маҳалла кўмиталарида учрашувлар ташкил этилди. Натижада 446 та маҳалла турли хил тижорат банкларига бириктирилди.

Мижозлар ўз тақлифлари, эътирозларини Марказий банк Бош бошқармаси ишонч телефони орқали билдиришлари мумкин. Ҳозиргача қилинган 300 та кўнгирокқа тушунтиришлар берилди, баҳс-талоб масалалар назоратга олинди.

РАҚАМЛАР ВА ТАФСИЛОТЛАР Кредитлар қандай мақсадларда олинмоқда

Малакаларини оширишмоқда

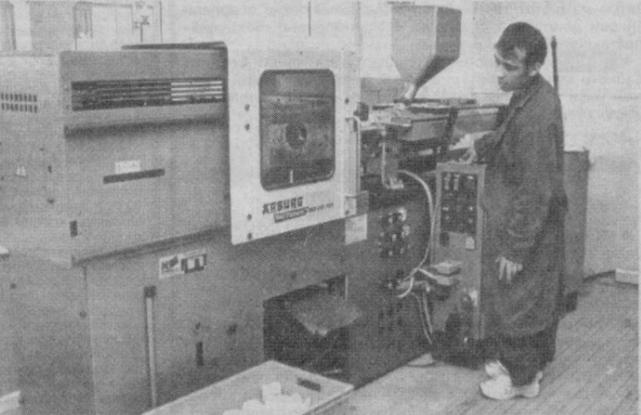
Ҳар йили Ўзбекистон Республикаси банк-молия академиясидаги махсус курсларда банк ва молия соҳасининг раҳбар ходимлари ўз малакаларини оширадилар.

— Ўзбекистон банк соҳасини босқичма-босқич ислоҳ қилиш, республика аҳолисининг мамлакат банк тизимига бўлган ишончини янада ошириш мақсадида, — дейди банк мутахассисларини қайта тайёрлаш бўйича эксперт Нафиса Исмоилова, — бир қатор муҳим тадбирлар амалга оширилмоқда. Малака ошириш курслари шулар жумласидандир. Чунки, Халқ банкни юқори малакали мутахассислар билан мустаҳкамлаш, шунингдек, ўз фаолиятларини унинг турли бўлимларида амалга ошираётган раҳбар ходимларнинг малакасини ошириш мақсадида Ўзбекистон банклари уюшмасининг ташаббуси билан Республика Банк-молиявий академияси томонидан ихтисослашган уч ойлик курслар ташкил этилди. Мазкур курсларда вилотъ филмларидан келган Халқ банкнинг йигирмата мутахассислари ўз малакасини оширмоқда.

Таълим жараёни махсус ишлаб чиқилган ўқув режаси бўйича ташкил этилган. Ўқини пайтда «Талабалар» банк ишининг асосий йўналишлари, иқтисодиёт ва ижтимоий фанлар бўйича ўқитилган маъруза ва семинар машғулотларида ўз билимларини, шунингдек, республиканинг банк-молия муассасаларида тажрибаларини оширмоқдалар. Маъруза қилиш учун курсларга тижорат банкларининг етакчи мутахассислари, экспертлар тақлиф этилган. Осий тақриёт банкдан Питер Давис, шунингдек Банк-молия академиясининг ўқитувчилари — профессор А. Ўлмасов, Э. Акромов, В. Тен ва бошқалар шулар жумласидандир.

«Tashkent-Zenner» Ўзбекистон — Германия қўшма корхонаси бундан икки йил аввал Ўзбекистон Миллий банкдан кредит олиб корхонани реконструкция қилиш ва иссиқлик, иссиқ ва совуқ сув сарфини ҳисобловчи анжомлар ишлаб чиқариш фаолиятини бошлаган эди. Кредитдан оқилона фойдаланган ҳолда бугунги кунда қўшма корхонанинг ишлари юришиб кетди. Жумладан ўтган йили «Tashkent-Zenner» қўшма корхонасида 30 мингта ҳисоблагичлар ишлаб чиқарилган бўлса, жорий йилда уларнинг сонини 50 мингтага етказиш мўлжалланмоқда. СУРАТЛАРДА: «Tashkent-Zenner» қўшма корхонасида замонавий технологиялардан умумий фойдаланган ҳолда ҳисоблагичларни ишлаб чиқариш жараёнидан лавҳалар. Тоҳир Ниғматуллин олган суратлар.

Илғор ўқитувчилар танлови

Мамлакатимизнинг энг яхши умумтаълим мактаблари негизда 39 та махсус банк синфлари фаолият кўрсатмоқда. Уларда ўқиш уч йил давом этади. Ўқиш чоғида умумтаълим фанлари билан бир қаторда ўқувчилар «Бозор иқтисодиёти асослари», «Молиявий менежмент асослари», «Маркетинг» каби янги йўналишларни ҳам ўзлаштирмоқдалар. Таълим дастуридан инглиз тили, амалий нутқ ва хатнинг этикаси ва услуби, шахс психологияси ва муомала психологияси, бошқарув, ташқи иқтисодий фаолият, компьютер саводхонлиги асослари ўрин олган.

— Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури доирасида давлат таълим стандартларини ҳаётга муваффақиятли татбиқ этиш, янги педагогик услублар ва технологияларни жорий этаётган илғор педагогларни излаб топиш мақсадида, — дейди банк мутахассисларини тайёрлаш бўйича департаментнинг бош эксперти Наталья Яковлева, — Ўзбекистон банклари уюшмаси Республика Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда ихтисослашган банк синфлари ўқитувчилари ўртасида кўрик-танлов ўтказди. У «Бозор иқтисодиёти асослари», «Банк бизнеси», «Молиявий менежмент асослари», «Маркетинг», «Ташқи иқтисодий фаолият асослари» каби бешта махсус фан бўйича ташкил этилди.

Танловнинг ҳар бир қатнашчиси махсус фан бўйича очқ дурс ўтди. «Ўз фанини ҳимоя қилиш», «Педагогик вазият», «Менинг қизиқишим» йўналишлари ҳам кўриқдан ўтказилди. Кўрик-танлов якунлари бўйича ҳакамлар ҳайъати ғолибларни эълон қилди. Яъни, Тағиля Ридолима, Мухаббат Темирова, Рустам Муродовлар унинг ғолиблари бўлишди. Ўзбекистон банклари уюшмаси томонидан уларга қимматбаҳо совғалар топширилди. «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати эса танловнинг энг ёш қатнашчиларини ўз совғалари билан қўтлади. Фан ва таълим ходимлари касабга уюшмаси барча қатнашчилар учун дам олиш дастурини тайёрлади. Танлов қатнашчилари Муқимий, «Илҳом» театрларининг энг яхши спектаклларини томоша қилиш учун тақлиф этилди. Энг муҳими, республикамизнинг барча минтақаларидаги танловда қатнашган ўқитувчилар ўз билим ва тажрибаларини янада оширишди.

ЎЗ КАСБИНИНГ ФИДОЙИСИ

Болаларни умуминсоний кадрларни ҳурматлаш, ота-онани эъзозлаш, маънавий меросни сақлаш, уни ривожлантириш, ватанпарварлик, софлик, ҳалоллик руҳида тарбиялаш, уларни фойдали меҳнатга тайёрлаш, кўйинчи ёш авлоднинг ҳар томонлама билимли ва маънавияти юксак инсонлар бўлиб вояга етишларида жон фидо устозларнинг хизматлари каттадир.

Биз бугун ҳикоя қилмоқчи бўлган инсон ҳам муқаддас даргоҳ саналмиш мактабда 28 йилдан бери ёшларга таълим-тарбия бериб, устоз деган фахрли, аини дамда машаққатли ва шарафли номин оқлаб келаятган. «Халқ таълими аълочиси» унвони соҳибаси Мунира Набиевадир.

Мунира Набиева зиёлилар оиласида дунёга келди. Оилада 9 нафар фарзанд бўлиб, улардан етти нафари киз, икки нафари эса ўғил эди. Ёшлардан илми, тарбияли, маҳаллада ҳавас қиладиган оилада улгайган Муниранинг илм олишга иштиёқи банд бўлди. Ўртоқлари билан ўйнаб ўтирганда ҳам мен ўқитувчи бўлман, сизлар эса ўқувчи деб улгарга ўзча дарс ўтар, теарок катта бўлсам орзуларимга эришсам деб ният қиларди. Мана шу орзу ҳавас билан 45-мактабнинг 10-синфини аъло баҳоларга тугаллаб Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтининг филология факультетига ҳужжатларини топширди. Тиришқоқ ва зеҳли кизнинг ҳаракатлари беҳуда кетмади. Иттиҳонларни муваффақиятли топшириб, ўқишга қабул қилинди. У институтда ўқиб билан бирга ўзи таълим олган 45-мактабда

ҳам ишлаб, ҳам маънан, ҳам жисмонан ўз билимини бойитди. Ўқишда олган ҳар бир сабогини ўқувчиларга етказишга, дарсларни жонли ва сифатли ўтишга ҳаракат қилди. 1982 йилда эса институтни тамомлаб, ўз умрини, кўз нурини, бутун илмини ёшларга таълим-тарбия беришга бағишлади.

Мана 28 йилдирки, синфга очик чехра, майин табассум билан кириб келади. Ҳар бир дарсини давр талаби асосида, Олий Мажлисининг IX сессиясида қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги Қонун ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»да кўрсатилган талаблар даражасида ўқитишга ҳаракат қилади. Мунира опа таълим тараққиётида муҳим ўрин тутган юқоридаги икки ҳужжатнинг мақсад ва вазифасини жуда яхши англайди. Вазифа эса — янги аср таълим-тарбиясини халқчил, инсонпарвар, адолатли бўлиши билан бирга сермазун, самарали, ибратли, такомиллаш-

ган таълим тизимига айлантиришдир. Буларнинг барчаси ўқитувчи — устозлар олдида қатор вазифаларни кўида.

Оқори синф ўқувчиларига она тили ва адабиёт фани сирларини кунт билан ўргатаётган Мунира опа ўзининг ишга чанқоқлиги, серғайратлиги учун ҳам узулқис таълим тизимига қаратилган янги: Иқтисодий билим асослари, Одобнома, Ватан туйғуси, Миллий истиқлол гоёси ва маънавий асослари, Миллий истиқлол гоёси: асосий тушунча ва тамойиллари, Кўча ҳаракати қондалари, Соғлом авлод асослари, Ўзбекистон ифтихорлари, Инсон хавфсизлиги асослари фанларининг катий дарс жадвалидан ўрин олишига, ҳар бир ўқувчида бу фанларга қизиқиш, кўникама, муҳаббат уйғотишга ўз хиссасини қўймоқда.

— Таълим муассасалари болаларимиз учун малол келадиган, машаққат ва кўрқув маскани бўлмаслиги керак, — дейди Мунира опа Набиева.

ЎЗБЕК АДИБЛАРИ — «ОҚШОМ» УЧУН

Муҳаммад АЛИ, Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

УЛУҒ САЛТАНАТ

Тарихий романдан боблар

(Давоми).

Шу палларда Темурбек Хиндувон қалъасига бостириб киришга фармон берди. Қалъа берк эди. Амир Жоку барлос дарвозани очишларини буюрди. Овоз қилдилар, дарвоза қа деганда очиларди. Дарвоза олдидаги майдон ва хандақ атрофларини сипоҳ тугиб кетган, карнай ва бурғу садолари кулоқларни қоматга келтирарди. Навкарлар тездан манжаниқни сабраб келиб дарвозага қараб ота бошладилар. Саттор шихна шинақдан туриб: «Отманлар! Хозир очамен!» деб бақирди, чунки шундай қилмас, шихнанинг қаддон дарвозаси бузилиб кетиши ҳам хеч гап эмасди. Саттор шихна шошилиб дарвозани очди. Лашкар ёпирилиб қалъага кирди. Кўзалари кўрқувдан катта-катта очилиб кетган Саттор шихна деворга жон-жаҳди билан ёпишиб омон қолди, йўқ эса отларнинг тагига тушиб аниқ эди. Темурбек навкарлари билан тўлиб-тошган қалъа нақ жаҳаннамнинг ўзи бўлди қолди.

Амир Хусайннинг гойиб бўлгани қалъада эрталаб билинди. Наврўз Султон, ҳужмдорнинг катта ўғли, тун бўйи қалъани қандай ҳимоя қилиш ҳақида режалар тузиб чиқди ва бу ҳақда падарни бурзуворчи билан кенгашишга омон саройига шошилди. Амир Хусайн саройда йўқ эди, унинг қардалигини ҳеч ким айтиб беролмади. Хатто хон Одил Султон ҳам бундан беҳабар экан. Ажа-б, Амир Хиндушоҳ билан қалъа кутволи Амир Халиллар ҳам қайғадир гойиб бўлгандилар. Улар қалъа ҳужмдор билан биргадирлар, аммо қалъани шундай долзарб пайтда ташлаб кетиш мутлақо тушуниб бўлмайдиган ҳол эди. Наврўз Султон хон Одил Султонга ошиғич чоралар кўриш лозимлигини ўқтирди ва инилари Хон Саид, Жаҳонмулк, Халил Султонлар билан бир бўлишиб, қалъа ҳимоясига киришдилар. Аммо улар Амир Хусайннинг бошич тана от устидан кулаб тушганидек, мудофани сақлаб туролмадилар. Вазият чок-чокдан кетган эди. Сипоҳлар буйруққа бўйсунмай, ҳар ёққа қоча бошладилар. Ҳар ким ўз билгича иш тутарди. Кимдир ваҳима ичида, кимдир ўлжа илжида рақиб тарафга ўтиб кетди... Ана шундай парокандалик юз бериб турганда Амир Хусайннинг ҳалокати хабари ўлганнинг устига телгандай бўлди, қалъани сақлаб қолиш умидини саробга айлантирди. Устига устак, жангда жон олиб жон бераётган Наврўз Султон билан Хон Саидлар бемаврид ажал ўқига учрадилар. Буни кўрган Амир Хусайннинг бошқа ўғиллари Жаҳонмулк ва Халил Султонлар яширичқа қалъадан чиқиб, Хиндистон томонларга қочиб қолишди. Хон Одил Султон бўлса қатл қилинди...

Хиндувон қалъаси бутунлай қолдирилган бўлиб, эллик одам бемалол двра қуриб, чақ-чақлашиши мумкин эди. Аммо хозир чодирга жимлик чўккан... Ташқарида, амирзоданинг мулозимлари олачуқларида, ундан нари дашту далаларда, тоғларда, Жайхун бўйларида ҳам жимлик ҳўкм сураб эди. Бутун олам сукунатга гарк...

Жаҳонгир Мирзо шифта бир нуқтага қараб ётар, қуйироқда чордона курган Ахий Жаббордан ортиқ саргузашт ёки афсона сўйлаб бериши сўрамас, балки унинг борлигини сезмас эди ҳам. Турўғлон билан Анабур афсонаси Жаҳонгир Мирзо хаёллари уфқини очиб юборди. Энди ўзининг хаёллари жунбушга келди, хотира пучмоқларида ётган ҳодисалар эсга туша бошладилар. Барчаси қалқиб, ёруғлиқа чикайлик, деб наваб талашиларди. Ҳар ораюнинг ўз афсоналари бўлади. Жаҳонгир Мирзонинг ҳам эртаклари, афсоналари, саргузаштлари йўқ эмас...

У чодир чангароғига тикилди. Чангароқдан чодирга сездирай тонг тушиб келарди. Бурчақдаги шамнинг ҳам нури кесилиб қолди. Жаҳонгир Мирзонинг хаёллари чангароққа бориб уринди, ундан ўтиб эркин кушлардек бепеён осмон қаъриларга отилди. Амирзода кўзларини юмганча халларга эрк берди...

Жаҳонгир Мирзо табиатдан юмшоқ кўнгил ва хаёлпараст бўлиб ўсди. Ширин хаёлларни яхши кўрар, бир хаёлга берилса, дунёнинг бу бошидан кириб у бошидан чиқарди. Энди ўн беш ёшга қадам қўяётган эсда, тутумининг босиқ, ўзининг салобатлигидан катта йигитларга менғирди, бунга дурқун, бўйчанлиги ҳам сабабчи эди. «Бўларининг боласи ўн бешиди бош бўлар, бўлмасининг боласи йигирма бешиди ёш бўлар», мақоли аини ўн беш ёшли Жаҳонгир Мирзо шаянча айтилгандек эди. Шунинг учун Темурбек сафарга, жангларга кетар экан, ҳар доим уруқни Жаҳонгир Мирзога топширади ва кўнгли тўқ бўлади.

Бундан тўрт йил аввал Мовароуннаҳрда нотинчлик юз берди. Амир Хусайн Бадахшон хонлари билан саваб бошладилар. Хирот ҳокими Малик Хусайн кўрт Балхнинг холи қолганидан фойдаланиб лашкар юборди. Темурбек Балхи ҳимоясига отланди. Унда уруқни бошқариш Жаҳонгир Мирзога топширилди. Ўн яшар амирзода уруқ билан Моқода Муборакшоҳ Санжарий ҳузурда туриб турди. Темурбек киши юборган, дилкаш Кеш диёрига қайтиб келди. Икки йил аввал эса бобоси Амир Жоку барлос Хирот ҳокими Малик Хусайн олдида элчи бўлиб борди. Хирот ҳокими элчининг иззат-иқром билан қутиб олди, меҳмондорчиликни ўринлатди. Кузатар экан, элчига шундай мақтуб тутказди: «Жанобингиз Сараҳсга борадурмен, агар Темурбек ҳазрати олийлари илтифот кўргизиб ташриф айлалар, дўстлик ва иноқлик ришталари боз мустаҳкам болганга эри...» Темурбек мақтубни ўқиб истеҳзоли жимлайди. Жаҳонгир Мирзо барини кўриб турарди: — Илтифот кўргизиб, ташриф буюрса-

лар...» Хуросонда бизга нисбатан ғараз бор. Амакмиз Хожи барлос аини ўша ёқда завол топди. Шулар ваҳдан Сараҳсга бормагимиз жоиз эмас... Амрлар улуги не дейдилар? — ўғирлиди Амир Жоку барлосга Темурбек.

— Фикрингиз бағоят ўринлидир, Темурбек! — Маъқуллади Амир Жоку барлос. — Сиз бормангиз. Ишониб бўлмайди. Ҳар оидида бир хиёнат шерик...

— Ҳар нафасда хиёнат... Ҳар лаҳзада яхшиликка ёмонлик қайтадур... — афсусланди Темурбек. — Ўшал музофотда турли вақтда номақбул ишлар содир бўлгон... Баридан бохабармен...

— Қандай номақбул ишлар, эй валинеъмат Соҳибқирон? — сўради кизикиб Жаҳонгир Мирзо.

— Ҳа, сиз билиб қўйшингиз лозим бу тарихларни, амирзодам! — деди Темурбек ўғлига тикилиб. — Нафи бўлар. Хуросоннинг ҳақиқий ҳокими Амир Наврўз Аргун оға ўғли, мана шу Малик Хусайннинг амакиси бўлмиш Малик Фахриддинни зиндондан чиқариб олди. Зиндонга эса отаси Шамсиддин кўрт ташлаган эди...

— Ўз отаси-я? — сўради Амир Жоку барлос.

— Ўз отаси, — ҳикоясини давом эттирди Темурбек. — Амир Наврўз Малик Фахриддинни зиндондан чиқариб олди, кейин ўзи яқинларидан бирининг ожизасига ўйлантирди. Хиротга ҳоким ҳам қилиб қўйди. Йиллар ўтиб Амир Наврўз фитна қарғига қолди-ю Фозонхон қаҳрига учради, Озарбайжонда барча қавму қариндошлари қиличдан ўтказилди. Амир Наврўз паноҳ истаб, бир пайтлар саховат кўргизган Малик Фахриддин олдида борди... Хирот ҳокими имонини ўртга қўйиб, садокатини изҳор қилди, илтифотлар айлади. Аммо бу ноинсоф, Фозонхон одами Хиротга кириши билан Амир Наврўзни унга тутқазди! Амир Наврўз қалъага тортилди. Малик Фахриддин шундоқ кирқ йилга ўнч ҳужмдор бўлиб турди...

— Тўз кўр қиладиган разил экан-ку! — деб юборди Амир Жоку барлос.

— Ўзи бундоқ хиёнатлар буларга ота меросму, қонида борму, ҳайронмен... Малик Хусайннинг отаси Малик Гибсиддин ҳам худди шундоқ мунофиқ бўлган эркан... У Малик Фахриддиннинг иниси эди. Бирини бирдан андоза олгон. Элхоний султонлар лашкарбошиси Амир Чўпон сулдуз Малик Гибсиддиндан кўмак ўтинди. Малик Гибсиддин бундай деди: «Сизнинг яхшиликларингизни асло унутмасмен. Хотиржам бўлингиз. Жонимни гаровга қўйиб бўлса ҳам сизни султондан сўраб оламен...» Шундан сўнг ахлини эсдан чиқариб пайт пойлаб Амир Чўпон сулдуз ва унинг ўғли Жилвохонни бошларини кесиб султон Абу Саидга юборди! Амир Чўпон сулдуз доим Амир Наврўзнинг маломат қилиб: «У ғаддору бадкор тўфананг паноҳ излади...» дер экан. Оқибат ўзининг қисмати ҳам шундоқ ниҳоя топди. Хирот ҳокимлари сажияси ана шундоқдир...

— Хиёнат, вафосизлик улгарга йўрғакда теккан дард экан-да... — муносабат билдирди Амир Жоку барлос. — Шунинг учун ҳам бормангиз, деяпман-да! Чунки, Малик Хусайн, кўриб келдим, кўзларини бежо, гилдираб турар экан... Ўша ноинсофлар авлодида, ким билади, бадкор дилида нима бор...

Жаҳонгир Мирзо эса ҳайратдан лол эди. Темурбек ўйга чўмди.

— Аммо бир томони бор... — деди ниҳоят Темурбек. — Биров тил учиде бўлса ҳам дўстлик, биродарлик сўзларини айтиб, хайрихолик билдириб, дийдорлашувга талпиниб турганда, унга илтифотсизлик намоеън қилиш, эътиборсизлик кўргизиб, буткул рад этишни ҳам ўзимга эп билмаймен... Салтанат, давлат ишларида бу кеңирилмас нараса. Малик Хусайн тақлифини қабул қилмасиз, музолика борамиз. Фақат мен эмас, балки азиз фарзандим, салтанат боғининг гули, жаҳондорлик умидининг устунни амирзода Жаҳонгир борадур, Муборакшоҳ Санжарий унга мулозимлик қилардур. Амирзодам салтанат русумини ўрганмоғи даркор. Ахир Қурьони қаримда «Сизларга бир киши салом берса, унга яхши салом билан жавоб қайтаринлар» ёки саломини айнан қайтаринлар» дейилгон...

Темурбек муншйий хосга бир мақтуб ёзишни буюрди. «Малик Хусайн ҳазратларининг ҳалол ва оқил эканликларига сира шубҳамиз йўқдур, — дейилган эди мақтубда. — Инчунун, кўзимнинг нури, дилбандим амирзода Жаҳонгирни қозингизга юбордим. Уруқимиз, ахли аёлимиз вилотиюгинида қолгай. Ҳазратларининг олиханобликлари, ҳимматлари такоза этганча уларнинг муҳофазаси, осийишталари назарда бўлган, ишоолло. Улуғлардан улуглиқдан ўзга нараса қайтмагай...»

Ўшанда Темурбек Жаҳонгир Мирзога ўзи бажариши лозим бўлган юмушини ишониб топширди ва амирзода ҳам бунинг уйдасидан чиқа олди — Сараҳсда Малик Хусайн билан дийдорлашиб қайтди...

Жаҳонгир Мирзонинг кўзлари юмук эканлигини кўрган Ахий Жаббор: «Амирзодам энди уйкуга кетдилар, пича фароғат олсунлар...» — деди ўзича ва уйку сабабини Турўғлон билан Анабур афсонасига қўйди, ичиде ўзидан мамнун бўлиб қўйди. Уйғотиб юбормаслик учун эҳтиёткорлик билан ўридан турди-да, оқиде учта ташқарига чиқди. Мулозимлар тагин овоз чиқариб гапириши билан амирзода оромини бузиб қўймасунлар, деб ташвишланарди.

Амирзода эса ўз хаёллари ичра мустағрик эди...

Болалиги-чи?... Болалиги кўп гаройиб кенди... У эсини танганидан бери бибиси Текина хотун қўлида тарбия топди. Бобоси Амир Тарағайнинг ёлқисидан тушмас, бобоси ҳам уни жон-дипда қўрарди. Темурбек ёлғиз арзанда ўғил эмасми, арзанданинг арзандаси аянам ширин эди, қарга борса, ўша ерга бирга олиб кетарди. Текина хотун, Оллоҳ ўз раҳматига олган бўлсун, гаройиб эртаклар сўйлашга моҳир эди.

Бугунги кунда ушбу савол кўпчиликини қизиқтираётгани шубҳасиз. Ҳақиқатан ҳам буйрак хасталиги билан оғриган, буйрағида тош ёки туз бўлган беморлар кўпайиб кетмоқда. Шу боис бугун биз ушбу касаллиқнинг келиб чиқиши ва унинг олдини олиш, даволаш чора-тадбирлари хусусида 1-Тошкент Давлат тиббиёт институтининг урология кафедраси мудири, профессор Мирқамол Мирсаматовга бир неча саволлар билан мувожаат қилдик.

— Мирқамол Мирсаматович, буйрак тош касаллиги нима ва у аҳоли орасида, жумладан Ўзбекистонда қандай тарқалган?

— Буйрак ва пешоб йўлларида учрайдиган тузулар ва тошлар, тош касаллигининг бир тури ҳисобланади. Бу хасталикка бир йўла теш ораликлариде, бўғимларда, жигарнинг ўт йўлларида, ўт қовуғида тошлар ёки тузулар борлиги қайд этилади. Буйрак ва пешоб йўлларидаги тошлар Шимолдаги ёки Жанубий Африкадаги баъзи мамлакатлардан, Япония ва Исландия каби давлатлардан ташқари ҳамма жойларда яшайдиган аҳоли орасида кенг тарқалган.

Урта Осиё мамлакатларининг барчасида, жумладан Ўзбекистонда бошқа жойлардагидан ўлароқ тош касаллигини аҳоли орасида кўпроқ тарқалган хасталиқлардан бири деб ҳисобланади. Бундан — 10-15 йиллар илгари Ўзбекистон ва унинг вилоятларида буйрак тош касаллиги аҳоли орасида 0,5-2,8 фоиз учрайдиган хасталик деб ҳисобланарди. 1990 йилларда барча аҳоли орасидаги тош касаллиги маълум муддатда бир йўла ўрганиб чиқилганда юқорида келтирилган рақамлар 10,5-20 фоизгача бўлганлиги қайд этилган. Қайта текширув ўтказилганда сийдик йўлларида аниқланган тоши бор беморларни болалар 3,8, катта ёшдагилар эса 4,8 фоизни ташкил қилганлар.

12,3 фоиз ёшларда ва 11,2 фоиз катталарда сийдик таркибида кристалл тузулар, яъни тош олди хасталиги (прелитиаз) мавжудлиги топилган.

оғрик пайдо бўлишига олиб келади. Бундай ҳолатда пешобнинг ранги кизгиш ёки аччиқ чойга ўхшаб қолади. Бир вақтнинг ўзида пешоб миқдори камаяди ёки бутунлай йўқ бўлиб қолади. Баъзида каттик оғрик кучи камайганда, пешоб миқдори

чора-мақсадлар эътиборга олинади: — тузуларни ва майда тошларни сийдик билан ташқарига чиқариб юбориш; — бир сантиметргача бўлган тошларни даволаш чора-тадбирлари қўлланилганда ҳам сийдик билан ташқарига чиқиб кетмас, уларни (тошларни) турли «илмоқлар» билан сийдик йўлларида тортиб олинади; — катта ва кўп бўлган тошларни турли аппаратлар, асбоб-ускуналар билан авалло тошларни турган жойларида (қовуғида, сийдик найда ва буйракда) майдаланилади, сўнгра сийдик билан ташқарига чиқариб юбори-

сус тавсияномалар ёзишган, улар тушунарли ва оммабоп усулда ишлаб чиқилган.

— Мирқамол Мирсаматович, бир неча даволаш усуллари орасида тошларни эритиш хусусида ҳамда ўзининг ушбу хасталиқни даволашдаги тажрибаларингиз ҳақида ҳам гапириб берсангиз.

— Буйрак ва пешоб йўлларидаги тошларни эритиш мумкинлиги, тошларнинг пайдо бўлишига олиб келадиган сабабга боғлиқ, лекин ҳозиргача сабаби аниқланмаган. Немис олимлари урат тузуларидан ташкил топган тошларни Блеморен, Уролит, Магурлит каби дорилар билан эритиш мумкинлигини қайд этганлар. Шунингдек, бизнинг клиникада ишлаган профессор Т.Позднякова ҳам янги пайдо бўлаётган тошларни буфер эритмаси билан эритишга ҳаракат қилган. Шаҳсан мен ўзим Мадагаскардаги Рапола деган олим Х асрларда яшаган Авиценнага ўхшаб турли усимлиқлар ёрдамида тошларни эритиш ишлари билан шуғулланаётганлиги ва ижобий натижаларга эришилганининг гувоҳи бўлганман. Лекин бу соҳада олиб борилаётган изланиш натижалари ҳозирча етарли даражада асосланганлиги йўқ. Ўз феолиятида тош касаллигини даволашда куйидаги чора-тадбирларни қўллаб келмоқдаман. Устозим, профессор И.Погорелкога ўхшаб буйрак ва пешоб йўлларида учрайдиган бир неча тошларни бир йўла жарроҳлик усули билан олиб ташламоқдаман. Катта-катта тошлар оқибатида сурункали буйрак етишмовчилигининг сўнгги босқичи вужудга келган даврда «Сунъий буйрак» аппаратини қўллаб, беморларни тошлардан халос қилиш усулини ишлаб чиқдим ва бу мавзуда докторлик диссертациясини ёқладим. Авваллари мен олиб борган изланишдаги беморларни «тузатиб бўлмайдиган ёки уларни даволашдан фойда йўқ» деган фикрлар мавжуд эди. Лекин мен олиб борган изланишлар туфайли 100 бемордан 75-80 тасида яшаш муддатлари 10-15 йилдан кўп даврга ўзгариши мумкинлиги ва жарроҳлик амалиёти ўтказилган, кўпгина беморлар меҳнат қилиш қобилиятларини тиклаши мумкинлиги каби ҳолатларни қайд этганман. Хозирги кунда каралсимон (шоҳланувчи) тошларни жарроҳлик амалиётини қўллаб, буйракларни сақлаб қолиш усулларини бажариб келмоқдаман.

Келгусидаги режаларим, орзуларим — шогирдларимга ўз тажрибаларини ўргатиш, марҳум устозларим В.Вохидов, У.Орипов ва хозирги кунда ҳам тинмай меҳнат қилиб келаятган С.Аъзамхўжаев сингари таниқли жарроҳлар каби узоқ умр кўриб, умрининг охиригача беморлар дардига малҳам бўлиш. Хозирги кундаги ниятим — халқимиз соғ-омон, юртимиздаги тинчлигимиз барқарор бўлсин.

— Мазмунли суҳбатингиз учун катта раҳмат.

САЛОМАТЛИК

Буйракдаги тош ундан қандай қутилиш мумкин?..

кўпайиб кетади ва сийдик билан майда тошлар ташқарига отилиб чиқади. Бундай ҳолатларда беморлар эзлик билан уролог шифокорга мувожаат қилишлари ва тўла-тўқис текширувдан ўтишлари лозим. Бунда пешоб таркибини текшириб, ультратовуш аппарати ёрдамида буйрак ва сийдик йўлларида мавжуд бўлган тузулар ва тошлар аниқланади. Зарурат пайдо бўлса, махсус текшириш усуллари урология бўлимида бажарилади.

— Буйракдаги тош касаллигини қандай усуллар билан даволаш мумкин?

— Бу савол ханузгача долзарблигича қолмоқда, негаки тош касаллигини келтириб чиқарадиган асосий сабаб тўла ўрганилмаган. Барча аниқланган тузулар (прелитиаз) ва тошларни (литиаз) даволашда куйидаги

лади ёки махсус суюқликлар ёрдамида пешоб йўллари ювиб, тошлар чиқариб ташланади; — агарда тошлар буйрак ва пешоб йўлларида йирингли шамоллаш асоратини вужудга келтирган бўлса, жарроҳлик амалиёти қўлланилади ва тошлар ёки маълум кўрсаткичлар бўлса, буйраклардан бири олиб ташланади.

— Тузуларни ва майда тошларни пешоб орқали ташқарига чиқиб кетиш учун беморлар нималарга алоҳида эътибор қаратишлари зарур?

— Аввало уролог маслаҳатига риоя қилиш керак. Хозирги кунда Ўзбекистондаги олимлар тузуларни ва тошларни таркибига кўра махсус кўрсаткичлар тайёрлашган. Бу соҳада Ўзбекистонда биринчи бор ташкил қилинган «Урология илмий маркази»нинг илмий ходимлари беморлар учун мах-

ДИЛОРОМ ИКРОМОВА СУҲБАТЛАШДИ.

СУРАТЛАРДА: (юқорида) Биринчи Тошкент Давлат тиббиёт институтининг урология кафедраси мудири, профессор Мирқамол Мирсаматов ўз шогирди, доцент Назир Алижонов билан рентген суратдаги тошни даволаш усулини муҳокама қилишмоқда.

Пастдаги суратда (ўртада) Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Республика 1-клиник шифохонасининг урология бўлими мудири Қарамон Абдуғаниев ҳам ширасуанна Желпорова билан беморни кўридан ўтказишмоқда.

Тохир Нигматуллин олган суратлар.

